

dialogi

Miesięcznik pedagogiczny

Nr 2 (248)
Luty 2021
Szczecin
ISSN 2300-9691

Okładka: Iwona Sarnicka

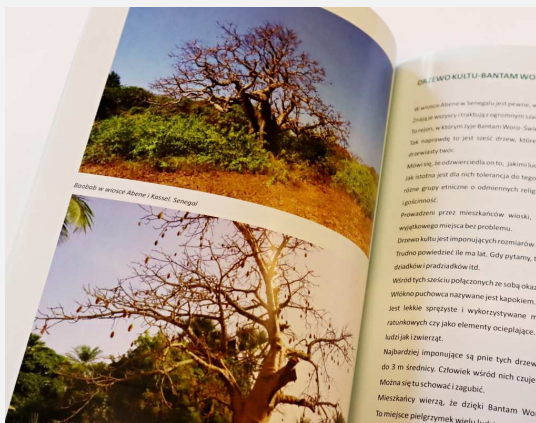
Dbamy o środowisko

**Nauczyciel z pasją
Justyna Kozłowska**

*Od zajęć
tańca etnicznego
do książki*

Czytaj str. 25-26

„Dialogi” Miesięcznik**Pedagogiczny**

e-mail:

dialogi@palac.szczecin.pl

Wydawca:

Pałac Młodzieży –
Pomorskie Centrum
Edukacji

Redagują:*Ewa Karasińska*

(redaktor naczelna)

Tomasz Wiśniewski

(redaktor techniczny)

Kolegium redakcyjne:*Paweł Bartnik**Katarzyna Fenczak**Róża Czerniawska-**Karcz**Wiesław Seidler*

Zastrzegamy sobie

prawo do skracania,

opracowań,

redagowania

i adiustacji tekstów

oraz zmiany ich

tytułów.

Za treść ogłoszeń

odpowiedzialności

nie ponosimy.

Adres redakcji:

Pałac Młodzieży – PCE

al. Piastów 7

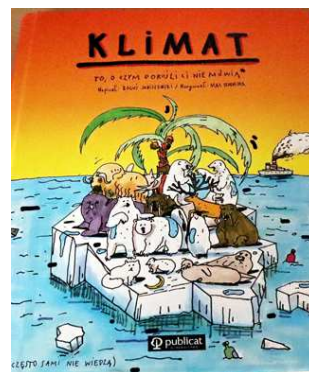
70-327 Szczecin

tel. 91 422 52 61

Strona internetowa:

<https://pe.szczecin.pl/>

chapter_201347.asp

W numerze:* **Uczniowie przyszłości ....** 4-9* **Weekendowe spacerzy ....** 10-11* **Ratujmy środowisko ....** 12-20* **Metoda projektu
na lekcjach
języka polskiego ....** 21-23* **Relaks z książką .....** 24* **Nauczyciel z pasją
– Od zajęć tańca
etnicznych do księki ....** 25-26* **Remont
„Zawiszy Czarnego”
na ostatniej prostej .....** 27-29**Warsztaty, konferencje, spotkania, projekcje****Sala do wynajęcia**

Pałac Młodzieży oferuje do wynajęcia salę multimedialną na 50 osób. Sala znajduje się w budynku nowej siedziby, przy al. Piastów 7 (Szczecin). Wyposażona jest w nowoczesny sprzęt, m.in. projektor, rzutnik, system dźwiękowy. W sali można tu zorganizować m.in. warsztaty, konferencje, spotkania, projekcje. Gwarantujemy profesjonalną obsługę.

Warunki wynajmu
i terminy rezerwacji
– w sekretariacie
PM-PCE,

Promocja energetyki odnawialnej poprzez kształcenie zawodowe na kierunku technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej

Uczniowie przyszłości

Na początku należy postawić kilka pytań: Czym jest energetyka odnawialna? Dlaczego warto promować rozwój tej dziedziny? W jaki sposób realizujemy promocję OZE (skrót od Odnawialne •ródła Energii) w kształceniu zawodowym? Odpowiedzi na pytania można poszukać omawiając przykład kształcenia zawodowego na kierunku technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej w Technikum Kształtowania Środowiska przy Zespole Szkół Nr 2 im. Władysława Orkana w Szczecinie.

Czym jest energetyka odnawialna?

Energetyka odnawialna, w prostych słowach, to są systemy, instalacje i sieci do pozyskiwania energii cieplnej i elektrycznej z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii. W tym celu korzystamy z energii słońca, dzięki której można pozyskać energię cieplną za pomocą instalacji solarnych z kolektorami słonecznymi albo energię elektryczną przy użyciu paneli fotowoltaicznych. Drugi rodzaj energii odnawialnej to energia wiatru, która dzięki siłowniom wiatrowym o dużo większych mocach (2–3MW) niż panele fotowoltaiczne (do 10kW w instalacjach przydomowych) jest w stanie wyprodukować znaczne ilości energii elektrycznej. Tym bardziej, że warunki wietrzne w województwie zachodniopomorskim sprzyjają rozwojowi tego kierunku. Kolejnym systemem, który z każdym rokiem zyskuje na zainteresowaniu, są pompy ciepła, czyli urządzenia pozyskujące ciepło z dolnego źródła (wody, powietrza lub gleby) i przekazujące je do górnego źródła, czyli podgrzania ciepłej wody użytkowej lub ogrzania mieszkania (ogrzewanie podłogowe). Co prawda, nieco jeszcze za wysoka cena systemu z pompą ciepła, hamuje rozwój tego kierunku, ale coraz częściej w nowym budownictwie sięga się po tego typu rozwiązania, tym bardziej, że na rynku dostępne są też rewersyjne pompy ciepła, które w okresie letnim doskonale sprawdzają się jako klimatyzatory. Do systemów energetyki odnawialnej zaliczymy także instalacje z kotłami na biomasę (oprócz drewna mogą być to pelet ze słomy lub zrębki), dzięki którym pozyskujemy również energię cieplną. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej prowadzi program „Czyste powietrze”, który ma zachęcić do wymiany „tradycyjnych kopciuchów” na kotły niskoemisyjne (wytwarzające mniej zanieczyszczeń gazowych i pyłowych). Na końcu należy też wspomnieć o energetyce wodnej, w tym śródlądowej i morskiej, dzięki której również możemy pozyskiwać znaczne ilości energii elektrycznej.

Zalety i wady odnawialnych źródeł energii

Wszystkie te systemy łączy ze sobą wspólna cecha, mianowicie, energia pozyskiwana jest ze źródeł, które się odnawiają. Źródła energii odnawialnej uważa się potencjalnie za bezpłatne (za słońce i wiatr nie płacimy), efekty ich zastosowania do wytworzenia energii nie przynoszą zanieczyszczeń dla środowiska. W niektórych przypadkach można prowadzić dyskusje na temat wpływu na ekosystem, szczególnie przy energetyce wodnej (migracja ryb, naruszenie biorównowagi w wodach śródlądowych) i wiatrowej (zagrożenie dla ptaków, hałas, infradźwięki). Ale jeśli weźmiemy pod uwagę wpływ zanieczyszczeń produkowanych przy spalaniu paliw konwencjonalnych (pyły PM5, PM10, tlenki siarki, dioksyny i inne) na zdrowie społeczeństwa i różnego rodzaju skutki ekonomiczne bądź społeczne to bilans zysków i strat w ostatecznym rozrachunku wyjdzie na korzyść odnawialnych źródeł energii. Wadą tych systemów są wyższe koszty inwestycyjne, jednak, szybki rozwój technologii i dążenie do coraz bardziej sprawnych systemów, wymuszają konkurencję, której skutkiem są obniżające się z roku na rok koszty inwestycji.

Dbajmy o czyste powietrze

Nie napawa nas dumą fakt, że Polska jest w niechlubnej czołówce państw Europy o najgorszej jakości powietrza. Między 19 a 21 stycznia 2021r. znowu odnotowano wiele miejsc w Polsce (głównie południowa część kraju) o przekroczonych normach, czyli dopuszczalnych wartościach zanieczyszczeń gazowych i pyłowych

dr inż. Agnieszka Raducka

– absolwentka kierunku ochrony środowiska na Wydziale Technologii i Inżynierii Chemicznej Politechniki Szczecińskiej (obecnie ZUT w Szczecinie), w 2012 uzyskała tytuł dr inż. w dziedzinie inżynierii chemicznej i procesowej na Zachodniopomorskim Uniwersytecie Technologicznym w Szczecinie. Od 2012 roku nauczyciel przedmiotów zawodowych w ZS 2 w Szczecinie na kierunkach: technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik ochrony środowiska, technik technologii chemicznej, technik technologii chemicznej. Koordynator projektów unijnych i organizator konkursów: Wojewódzki Konkurs „Mistrz OZE”, Ogólnopolski Konkurs „Energia a Środowisko”. Opiekun laureatów ogólnopolskich konkursów tematycznych w zakresie energetyki odnawialnej. Laureatka wyróżniania Kapituły Nagrody Zielonego Feniksa za „zasługi we wspieraniu i upowszechnianiu idei ekoenergetyki”.

w powietrzu. A w efekcie niskich temperatur mogliśmy zaobserwować smog, który jeszcze potęguje niekorzystny wpływ na zdrowie osób oddychających takim powietrzem. Lista chorób i dolegliwości, spowodowanych złą jakością powietrza, jest dość długa, poczynając od bólu głowy i podrażnień śluzówki, poprzez stany zapalne, nieżyty górnych dróg oddechowych, alergie do chorób nowotworowych i zgonów. W efekcie długofalowym dolegliwości te i choroby składają się na spadek odporności ludzi, mniejszą wydajność w pracy i życiu codziennym. Jak obliczono straty ekonomiczne wywołane poprzez to można przyrównać do potrójnego kosztu „programu 500+”. Zanieczyszczone powietrze wpływa także na rośliny, w tym warzywa, które spożywamy, czy też na zwierzęta. Między innymi dlatego warto zamieniać tradycyjne rozwiązania do pozyskiwania ciepła i prądu na rozwiązania z zakresu energetyki odnawialnej.

Kierunek „OZE” ma już 9 lat

Technikum Kształtowania Środowiska przy Zespole Szkół Nr 2 im. Władysława Orkana w Szczecinie od 2012 roku kształci w zawodzie technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej. Obecnie, wg podstawy programowej 2019, kształcimy w technikum 5-letnim, natomiast starsi uczniowie (po gimnazjum) kształcą się jeszcze w systemie 4-letnim. Młodzież zdobywa wiedzę i umiejętności w zakresie dwóch kwalifikacji: „Montaż i uruchamianie urządzeń i systemów energetyki odnawialnej” oraz „Eksploracja urządzeń i systemów energetyki odnawialnej”. Kształcenie zawodowe w obu kwalifikacjach kończy się egzaminem zawodowym, który składa się również z dwóch części: teoretycznej (pisemnej – testu) oraz praktycznej (wykonanie fragmentu instalacji lub praca z dokumentacją). Możemy się pochwalić, że od trzech lat w pierwszej kwalifikacji mamy stuprocentową zdawalność. W trakcie Kształcenia zawodowego uczniowie mogą rozwinąć swoje umiejętności manualne i techniczne (część praktyczna montażu i obsługi urządzeń) oraz matematyczne, fizyczne (obliczenia, charakterystyka procesów zachodzących w urządzeniach energetyki odnawialnej), ale także umiejętność posługiwania się językiem obcym (projekty unijne). Do nauki zawodu potrzebni są nauczyciele zarówno teoretycy jak i praktycy, specjalizujący się w dość szerokiej dziedzinie. Z jednej strony należy uczniów przygotować z teoretycznych podstaw dotyczących technologii, procesów i parametrów pracy podczas wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej a z drugiej strony praktycznych umiejętności montowania instalacji hydraulicznych i elektrycznych, w tym diagnostyki uszkodzeń, napraw, konserwacji i przeglądów technicznych.

Współpraca branżowa

W dzisiejszej rzeczywistości dofinansowania szkolnictwo zawodowego kształcenie nie byłoby możliwe, gdyby nie wsparcie techniczne firm branżowych. Organizujemy warsztaty, szkolenia i praktyki z udziałem specjalistów

i przyszłych pracodawców. Od roku prowadzimy program „Akademia Młodego Instalatora Kospel”, w ramach którego specjaliści szkolą młodzież z systemów grzewczych firmy Kospel. Część z nich, ze względu na pandemię, udało się przeprowadzić w systemie on-line. Podobne warsztaty, w przeciągu kilku ostatnich lat, przeprowadziliśmy we współpracy z firmami: Animex, Galmet, Reflex, Tweetop, Termet, KK Wind Solutions, Geberit, LM Wind Power, Vestas i in. Z kilkoma firmami, m.in. Grupa Azoty Zakłady Chemiczne „Police”, Animex Foods O/Szczecin, Cold Tech, Magnuss, Calesco współpracujemy w ramach utworzonej przy szkole Rady Przedsiębiorców w ramach projektu RPO 8.6 nt. „Podniesienie jakości kształcenia dostosowanego do wymogów współczesnego rynku pracy w Zespole Szkół nr 2 im. Władysława Orkana w Szczecinie poprzez wdrożenie kompleksowego programu wsparcia”. Bardzo cenimy sobie współpracę z lokalnymi pracodawcami, którzy przyjmują naszych uczniów do praktycznej nauki zawodu, często proponując im także pracę po zakończeniu nauki. Zainteresowanie instalatorami z zakresu systemów energetyki odnawialnej jest bardzo duże, co świadczy o rozwijającym się rynku pracy. Zespół Szkół nr 2 w Szczecinie ma podpisany patronat Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, dzięki któremu możemy umawiać się na ćwiczenia laboratoryjne na różne wydziały. W zakresie systemów z pompami ciepła cenimy współpracę z Wydziałem Techniki Morskiej i Transportu, natomiast w zakresie produkcji biopaliw, spalania biomasy i biogazu, systemów fotowoltaicznych współpracujemy z Wydziałem Kształtowania Środowiska i Rolnictwa. Od 2020 roku, we współpracy z Katedrą Ogrzewnictwa, Wentylacji i Ciepłownictwa Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, bierzemy udział w projekcie „Energia + Technologia = Szkoła + Zawód. Technologie energii odnawialnej w szkołach = dla wykwalifikowanych pracowników przyszłości.”, który jest finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Głównym celem projektu jest wdrażanie treści związanych z systemami energetyki odnawialnej do programu nauczania w szkołach ponadpodstawowych i tym samym motywowanie uczniów do podejmowania kariery w zawodach technicznych (STEM – Science, Technology, Engineering and Mathematics (tłum. Nauka, Technologia, Inżynieria i Matematyka). Realizacja projektów daje nam możliwość zaangażowania młodzieży w zajęcia pozalekcyjne, które rozszerzają zakres materiału z podstawy programowej.

Aktywność projektowa

Absolwenci naszej szkoły mieli okazję zrealizować swoje plany, sprawdzić swoje umiejętności i pogłębić znajomość zagadnień energetyki odnawialnej w czterech zakończonych projektach. „Zielona energia w szkołach” (2014–2016) to projekt dla młodzieży (45 uczestników) realizowany w dwóch edycjach, dzięki któremu młodzież mogła pracować na zestawach edukacyjnych firmy Horizon. Uczniowie sami przeprowadzali doświadczenia i pokazy, sporządzali sprawozdania i analizy pracy urządzeń. „Postaw na słońce” (2014–2015) to roczny projekt w ramach I Ogólnopolskiego Konkursu Ekologicznego, który zakończył się pełnym sukcesem, gdyż 10-osobowa grupa uczniów pod moją opieką, uplasowała się ostatecznie na pierwszym miejscu w Polsce. Młodzież zrealizowała 48 zadań dodatkowych, związanych z projektami instalacji fotowoltaicznej dla szkoły i pięciu domów jednorodzinnych oraz aktywną kampanią informacyjną nt. OZE, która zakończyła się z pełnym sukcesem w postaci konferencji lokalnej „Zarabiaj na słońcu”. Uczniowie kierunku technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej dwukrotnie wyjeżdżali też na 4-tygodniowe praktyki zawodowe do Irlandii w ramach projektu „Podniesienie kwalifikacji zawodowych szansą na sukces zawodowy” (2015–2018). Była to okazja do poznania europejskich metod pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych. Uczniowie m.in. odwiedzili zakłady produkcyjne oraz proekologiczne instalacje oczyszczające wodę i powietrze, a przy okazji udoskonalali umiejętność posługiwania się językiem angielskim. Jeśli chodzi o język niemiecki, to młodzież mogła się sprawdzić z umiejętności posługiwania się nim w ramach projektu „BiblioBoXX w Partnerstwie Odra” (2016–2018). Głównym celem projektu było zamontowanie instalacji fotowoltaicznej i elektrycznej w starej budce telefonicznej. We współpracy z dwiema szkołami z Berlina oraz jedną szkołą z Wrocławia udało przekształcić się starą (odpadową) budkę telefoniczną w wędrującą wzdłuż Odry mobilną biblioteczką, w której książki wypożycza się na zasadzie bookcrossingu (inaczej uwolnij książkę, czyli weź, przeczytaj i podaj ją dalej). W Szczecinie obiekt ten przebywał kilka miesięcy, w dwóch miejscach, przy naszej szkole i na dziedzińcu Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie i cieszył się dużym zainteresowaniem. 24h na dobę każdy mieszkaniec mógł przyjść przynieść swoje książki i wziąć do przeczytania inne. Przy okazji udało się w szkole przeprowadzić cztery konkursy szkolne promujące czytelnictwo. Obecnie mogą Państwo odwiedzić tą specyficzną biblioteczkę mobilną w Poznaniu (poprzednie miejsca Berlin, Szczecin, Łobez, Wrocław, Gorlitz). Od 2019 roku uczniowie uczestniczą też w projektach edukacyjnych realizowanych za pomocą międzynarodowej platformy eTwinning. Takim projektem ekologicznym jest „ECO for life”, który koordynuje pani mgr Anna Czerwik.

Sukcesy naszych uczniów

Nasi uczniowie chętnie chwalą się zdobytą wiedzą, nie tylko podczas realizacji projektów, ale także w ogólnopolskich konkursach o tematyce energii odnawialnej.

Dumni jesteśmy z uczniów, którzy zajęli pierwsze miejsca w IV Ogólnopolskim Konkursie Wiedzy o Energetyce Odnawialnej (Sieradz 2019r.), w IX Krajowym Konkursie Energetycznym im. Prof. Jacka Malko pod hasłem „Wszystko zależy od energii!” (Jaworze 2017r.), w I Ogólnopolskim Konkursie Ekologicznym „Postaw na słońce” (Warszawa 2015r.). Zdobyliśmy też I nagrodę w 11. Internationale Konferenz für nachhaltige Regionalentwicklung durch Nutzung erneuerbarer Energien (wolne tłum. 11 Międzynarodowa konferencja zrównoważonego rozwoju regionu poprzez zastosowanie odnawialnych energii) – Wietow, 09.10.2017r. za projekt „BiblioBoXX Partnerstwa Odra w Szczecinie”.

Co oferujemy uczniom szkół podstawowych?

Nauczyciele przedmiotów zawodowych organizowali warsztaty zawodowe, które miały przybliżyć potencjalnym przyszłym naszym uczniom, tematykę kierunku oraz zaprezentować przykładowe ćwiczenia wykonywane podczas nauki zawodu. Od sześciu lat, corocznie, jako szkoła organizujemy Wojewódzki Konkurs „Mistrz OZE”, a w ubiegłym roku, mimo pandemii, udało się przeprowadzić Ogólnopolski Konkurs „Energia a Środowisko”. Adresatami obu konkursów są uczniowie klas 7 i 8 szkół podstawowych. Oba konkursy składają się z dwóch etapów: pracy graficznej nadsyłanej pocztą (plakat, komiks, animacja w Scratchu) oraz etapu pisemnego, który sprawdza wiedzę i umiejętności z zakresu ochrony środowiska i energetyki odnawialnej. Cele konkursów to promocja zawodu technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, ochrony środowiska i ogólnie OZE, rozpowszechnianie wiedzy nt. energetyki odnawialnej i działań proekologicznych oraz sprawdzenie umiejętności graficznych, kreatywności i pomysłowości uczniów. Przy realizacji konkursów współpracujemy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Kuratorium Oświaty w Szczecinie, Zachodniopomorskim Uniwersytetem Technologicznym w Szczecinie, Urzędem Marszałkowskim Województwa Zachodniopomorskiego oraz firmami branżowymi, dzięki którym zapewniamy jakość konkursu na odpowiednim poziomie oraz atrakcyjne nagrody rzeczowe.

Od maja ruszy kolejny nabór uczniów do technikum. Zachęcamy do kształcenia się w konkretnym zawodzie. Dla niezdecydowanych proponujemy właśnie zawód technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej w Zespole Szkół nr 2 (dla osób spoza Szczecina oferujemy 80 miejsc w przyszkolnym, nowo wyremontowanym internacie). Za tym kierunkiem przemawiają zalety korzystania z odnawialnych źródeł energii, aspekty proekologiczne ochraniające środowisko, a także intensywnie rozwijający się rynek pracy. Czy ten zawód ma przyszłość? – Tak. Budynki i mieszkańcy potrzebują systemów wytwarzających ciepło do ogrzewania oraz przygotowania ciepłej wody użytkowej oraz systemów wytwarzających energię elektryczną do oświetlania tych budynków i zasilania różnego rodzaju urządzeń na prąd. A od energii elektrycznej, jesteśmy wręcz „uzależnieni” i w razie blackoutu bylibyśmy bezsilni. Nasza przyszłość jest w rękach młodych ludzi. Wierzimy, że wybiorą właściwą drogę rozwoju zawodowego.

Weekendowe spacery

Czas pandemii, czas przymusowej izolacji... Jak radzić sobie w tych trudnych chwilach bez możliwości zdrowych, wspólnych aktywnych form wypoczynku. Kiedy priorytetem jest zdrowie, nikt nie myśli o rajdach, wypadach za miasto do lasu. A przecież przebywanie na świeżym powietrzu, z zachowaniem wszelkich reżimów sanitarnych, jest bardzo zdrowe. Turystyka przeżywa obecnie bardzo trudny okres, ale trzeba mieć nadzieję, że zagrożenie pandemią minie, a wprowadzane ograniczania w poruszaniu się zostaną złagodzone.

W dobie zdalnego nauczania bardzo ważne jest dbanie o aktywny wypoczynek dziecka, z dala od komputera, smartfona. Ważne jest, by zachęcać dzieci i młodzież do otwierania się na różne formy aktywności. Wspólne, rodzinne weekendowe wycieczki za miasto będą więc nie lada atrakcją po tygodniu nauki przy komputerze. A w Szczecinie jest gdzie wędrować. Otaczające miasto puszcze „oferują” urokliwe miejsca do zwiedzenia.

Zacznijmy od Puszczy Bukowej. Teren Puszczy to Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa”. Leśne szlaki są wspaniale oznakowane. Spotykane przy drogach tablice informacyjne oferują mnóstwo ciekawych wiadomości. Park Leśny Zdroje z jeziorem Szmaragdowym to miejsce, które warto zobaczyć. A jak już będziecie nad Szmaragdowym zajrzyjcie do Szczecińskiego Centrum Edukacji Ekologicznej „Szmaragdowe-Zdroje”. Bardzo interesujący obiekt.

Cała Puszcza Bukowa obfituje bogactwem flory i fauny. W Parku znajduje się mnóstwo drzew i głązów narzutowych uznanych za pomniki przyrody. Najstarszymi drzewami pomnikowymi są: lipa zwana „Święty Otton”, rosnąca na placu przykościelnym w Płoni oraz dwa dęby rosnące w Kłęskowie nazwane „Dębami Krzywoustego”. Największy głąz narzutowy „Krajoznawców” można oglądać w zagłębieniu przy żółtym szlaku im. Bolesława Krzywoustego.

Atrakcją przyrodniczą Parku jest ogród dendrologiczny z cenną roślinnością introdukowaną, który znajduje się w pobliżu wsi Glinna. Wiosną wycieczka do ogrodu w Glinnej jest obowiązkowa.

Elżbieta Wielgoszewska

– absolwentka Akademii Rolniczej w Szczecinie. Po ukończeniu pedagogicznych kursów kwalifikacyjnych w 1988 roku rozpoczęła pracę w szkole. W Pałacu Młodzieży pracuje od 2006 roku. Zajmuje się turystyką i krajoznawstwem. To one są największą pasją. Każda Leśna Sobota z dziećmi i młodzieżą sprawia jej ogromną radość. Za swoją pracę w upowszechnianiu turystyki i krajoznawstwa wśród dzieci i młodzieży otrzymała w 2017 roku tytuł „Nauczyciel Kraju Ojczystego”.

Do każdego spaceru po Puszczy Bukowej można się przygotować. W internecie znajduje się wiele informacji i opisów krajoznawczych dotyczących tych terenów, a w Regionalnym Oddziale Szczecińskim Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego można otrzymać mapkę Szczecińskiego Parku Krajobrazowego.

W lewobrzeżnej części Szczecina mamy również wspaniałe tereny do rodzinnych wycieczek, do aktywnego i zdrowego spędzania wolnego czasu. Tereny Lasu Arkońskiego, Głębokie, Szczecińska Gubałówka, Syrenie Stawy z Zieloną Szkołą i Puszcza Wkrzańska z dobrze zagospodarowanymi polanami rekreacyjnymi, sportowymi. Piesze trasy są na tym terenie również dobrze oznakowane. Można wędrować, biegać czy jeździć na rowerach. Kto nie lubi dalszych wypadów za miasto może spacerować po szczecińskich parkach.

Obie puszcze: Bukowa i Wkrzańska kryją w sobie wiele ciekawych, niekiedy tajemniczych, historycznych miejsc. Ten kto ma w sobie żyłkę odkrywcy znajdzie dla siebie coś ciekawego. Kilkogodzinne wycieczki dodadzą młodym ludziom energii na cały tydzień zdalnej nauki. Takie wyjścia będą na pewno atrakcyjne dla nich. A ile wiadomości z ekologii, przyrody, biologii czy historii można wpleść w takie spacerowanie. I nieoceniona jest też integracja rodzinna podczas tych leśnych spacerów.

A do wędrowek z Leśną Sobotą wrócimy jak czas na to pozwoli!

Elżbieta Wielgoszewska

Ratujmy środowisko

Coraz więcej uwagi ludzie poświęcają problemowi ochrony środowiska oraz przywróceniu równowagi biologicznej na naszej planecie. Mamy obowiązek pozostawiania następnym pokoleniom Ziemi nadającej się do życia. Mamy też obowiązek nauczyć dzisiejszą młodzież i dzieci życia w zgodzie z przyrodą. Nam dorosłym często trudno jest zmienić poglądy, styl życia czy sposób postępowania w stosunku do natury i przyrody. Dlatego wszelkie nadzieje należy pokładać w młodym pokoleniu a szczególnie w dzieciach, które posiadają intuicyjne wyczucie funkcjonowania w zgodzie ze światem przyrody.

Obowiązkiem nas dorosłych, a szczególnie nauczycieli i rodziców, jest więc edukacja ekologiczna dzieci, by ich intuicyjne, pozytywne nastawienie do przyrody stawało się zachowaniem celowym, by ukształtował się w nich inny styl życia, nowy sposób współdziałania w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym, społecznym i kulturowym. W wychowaniu ekologicznym nie wolno pominąć walorów estetycznych, etycznych i emocjonalnych. Wtedy dopiero dzieci będą czuły i wiedziały, że są częścią świata przyrody. Zrozumieją, że muszą tak działać by nie zakłócić równowagi funkcjonowania świata organizmów, gdyż każdy z nich jest bezwzględnie potrzebny.

Stajemy u progu nowej epoki, która miejmy nadzieję, będzie stuleciem ekologii. Nowa epoka potrzebuje ludzi inaczej myślących, kierujących się innym systemem wartości, postrzegającym odmiennie swoje miejsce w sieci życia na naszej planecie. Potrzebujemy dzisiaj realizacji wychowania ekologicznego w przedszkolach i szkołach. Współczesny system wychowawczy wymaga nie ulepszeń lecz gruntownej przebudowy. Tylko alternatywny system wychowawczy oparty na innych ekologicznych wartościach może stać się kluczem do przetrwania i dalszego rozwoju życia na naszej planecie.

Zanim spróbujemy wychować i nauczyć żyć młodego człowieka w zgodzie z Naturą, zgodnie z wymogami właściwie pojętej ekologii, musimy spróbować zgłębić sens znaczenia słowa ekologia, wprowadzić pewne wnioski natury filozoficznej z obrazu świata żywego, który przybliża nam ekologia.

Poszukując pojęciowych i filozoficznych aspektów ekologii, należy wyjść do definicji ekologii jako dziedziny biologii, badającej wzajemne zależności między organizmami żywymi, a także pomiędzy nimi a otaczającym środowiskiem. Efektem badań ekologii prowadzonych od wielu lat jest obraz świata niezwykle skomplikowany, w którym wszystkie jego elementy (rośliny, zwierzęta, woda, powietrze, gleba) są powiązane na najprzeróżniejsze sposoby. Odkrywamy system tak złożony, że nie jesteśmy go w stanie w pełni zrozumieć, odgadnąć. **Wszystkie zależności, jakie istnieją w przyrodzie, można porównać do misternej sieci pajęczej. Jednym z milionów drobnych elementów tej sieci jest człowiek. Jest współzależny od pozostałych elementów, tak jak każdy inny. Ekologia doprowadza**

nas do nowego pojmowania świata, jako systemu holistycznego, całościowego, w jego skomplikowanej współzależności. Ekologia daje nam nową wizję świata, w którym wszystkie jego twory są ważne. Gdy chcemy chronić nasz świat, musimy chronić życie we wszelkiej postaci. Jeżeli pragniemy wychowywać dzieci zgodnie z zasadą szeroko pojętej ekologii, nasz proces dydaktyczny musi zawierać w sobie właśnie taką perspektywę świata.

Aldoux Huxley zapytany o nauczanie ekologiczne dzieci powiedział „Sprawcie aby od samego początku było jasne, że całe życie jest zależnością. Pokażcie im, że zależności są w lasach, na polach, w stawach, strumieniach, w wiosce i w kraju wokół nich”. Prawo, którego omówieniu powinniśmy poświęcić w wychowaniu ekologicznym najwięcej miejsca, można sformułować następująco: Każda rzecz jest powiązana z wszystkimi innymi rzeczami.

Co to jest ekologia?

Ekologia to termin zaproponowany przez niemieckiego biologa Ernsta Haeckela już w 1869 roku, wywodzący się z greckich dwóch słów: „oikos” – dom, środowisko i „logos” – słowo, nauka, a dosłownie znaczący „nauka o siedliskach organizmów”. Niemal przez sto lat był znany tylko w kręgach specjalistów. Ale od 1969 roku staje się coraz bardziej powszechny w życiu publicznym w większości społeczeństw. A to za przyczyną ogłoszonego raportu Sekretarza Generalnego ONZ, U. Thanta, na temat – Człowiek i jego środowisko przyrodnicze pod wpływem niekontrolowanego rozwoju ludzkości i groźby totalnej katastrofy ekologicznej, nieuniknionej, jeśli ludzkość nie zmieni swego stosunku do przyrody. Raportu, który wstrząsnął opinią publiczną. Wielu ludzi poczuło prawdziwy niepokój i dlatego ekologia zyskała ogromną popularność poszerzając coraz bardziej swój przedmiot i zakres badań oraz działalności praktycznej.

I tak oto ekologia do niedawna nauka teoretyczna, staje się nauką stosowaną, coraz silniej zespoloną z życiem, ukazującą człowiekowi drogi postępowania pozwalające mu żyć w harmonii ze środowiskiem.

Nie wnikając w ewolucje i zakres współczesnej ekologii warto zwrócić uwagę na to, że „Ekologia i ochrona środowiska to (...) nie tylko wielki przemysł, kopalnie i huty. To także twoje i moje codzienne gesty, to Twoja i moja kuchnia, łazienka, garaż, ogród.

To wybór przez ciebie i przeze mnie wolnego czasu i taka ochrona środowiska zaczyna się najbliżej: w tym pokoju, mieszkaniu, domu – jak słusznie w 1991 roku pisze Eryk Mistewicz.

Mówiąc o ekologii często posługujemy się pojęciem „środowisko człowieka”. Dlatego zwracamy uwagę, że jego elementami jest środowisko przyrodnicze i środowisko społeczne. Przez środowisko przyrodnicze rozumiemy ogół elementów biotycznych (rośliny, zwierzęta i ludzie) i elementów abiotycznych (powietrze, gleba, woda, klimat). Natomiast przez środowisko społeczne-przekształcone przez człowieka elementy środowiska przyrodniczego (np. budowla) i ich nowe konfiguracje celowo ukształtowane (np. przemysłowe produkty

14

spożywcze) a także będące skutkiem ubocznym działalności człowieka (np. hałas, dym). Warto jeszcze zwrócić uwagę na podstawowe prawa ekologiczne.

Oto ich brzmienie.

- każda rzecz jest powiązana z wszystkimi innymi rzeczami, a więc organizmów ze środowiskiem abiotycznym, jednych organizmów z innymi organizmami itp.;
- każda rzecz musi się gdzieś umiejscowić w określonej przestrzeni, tj. wszystko co powstaje w wyniku działalności organizmu dostaje się do środowiska go otaczającego lub zostaje bezpośrednio albo pośrednio wykorzystane przez inny organizm; słowem w środowisku istnieje obieg materii i energii;
- człowiekowi łatwiej jest zburzyć funkcjonowanie jakiegoś systemu lub zniszczyć go niż udoskonalić; prawda ta jednak nie może upoważniać do tego, aby człowiek racjonalnie nie poznawała wykorzystywał, kształtował, odtwarzał i pomnażał środowisko przyrodnicze;
- w przyrodzie jako systemie, nie ma nic za darmo, każdy przychód może być osiągnięty jakimś kosztem, bo każdy system jest określoną całością

Dlatego dokonując przeglądu motywów ochrony środowiska warto zwrócić uwagę na to, że w ostatnich latach nastąpiło odrodzenie powrotu człowieka do natury i troski o nią. Jest to spowodowane kilkoma przyczynami, a przede wszystkim:

- ogólnosiwiatowym gwałtownym pogorszeniem się czynności, a nawet skażenie środowiska życia i działalności człowieka: wody, powietrza, gleby, biosfery, środków spożywczych itp.;
- znacznym wzrostem zaludnienia Ziemi, a tym samym zmniejszenia całej wolnej przestrzeni na jednostkę ludzką;
- technizację i depersonalizację życia społecznego oraz atomizację społeczeństw i grup ludzkich;

- nadmiernie rozbudowującym się konsumpcyjnym stylem życia człowieka;
- wzrostem zapotrzebowania człowieka, wynikającego z trzech pierwszych wymienionych wyżej przyczyn, na reakcję, turystykę i wypoczynek.

Cele edukacji ekologicznej w przedszkolu

W zakresie edukacji ekologicznej wchodzi wszelkiego rodzaju działania mające na celu między innymi;

- uświadomienie, że życie bez kontaktu z naturą jest niemożliwe. Wszystko co jest potrzebne człowiekowi do życia, czerpie on ze środowiska;
- wyposażenie w wiedzę dotyczącą budowy i czynności życiowych organizmów żywych oraz ich związków ze środowiskiem;
- pogłębianie wiadomości na temat roślin i zwierząt żyjących na Ziemi;
- uświadomienie, że każda istota żywa ma prawo do godnego życia;
- kształtowanie podstawowych zasad ochrony przyrody;
- kształtowanie umiejętności racjonalnego korzystania z odnawialnych i nieodnawialnych zasobów przyrody;
- wprowadzenie czystych technologii i racjonalnego wykorzystania zasobów przyrody oraz utylizacji odpadów;
- kształtowanie własnego „ja” w harmonii ze środowiskiem;
- rozwijanie aktywnych form wypoczynku na łonie natury;
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego.

Od najwcześniejszych lat życia człowieka, trzeba ukształtować jego sposób myślenia i zachowania.

Dziecko wychowane w potrzebie kontaktu z naturą, nauczone proekologicznego myślenia, w okresie dojrzłym jest w stanie naprawić lub zneutralizować negatywne skutki gospodarki jego poprzedników na Ziemi. Proces kształtowania umiejętności, wiedzy i świadomości człowieka rozpoczyna się z chwilą jego przyjścia na świat. Wiek przedszkolny charakteryzujący się dużym skokiem intelektualnym w rozwoju dziecka, jest najlepszym okresem do wyprowadzenia elementów edukacji ekologicznej, która powinna być kontynuowana w późniejszej nauce.

Działania wychowawczo-dydaktyczne w tym zakresie odbywają się w określonych warunkach, w tym przypadku jest to placówka przedszkolna i środowisko, w którym jest usytuowana.

2. Wartości ekologiczne.

Fundamentalną wartością myślenia ekologicznego jest poszanowanie dla życia, część dla życia takiego, dla wszelkiego życia. Każda forma życia jest niepowtarzalna, potrzebna dla zachowania całości; niszczenie życia w jakiegokolwiek postaci jest złem, gdyż narusza całość, którą tworzą wszystkie istoty, w tym i ludzie. W pięknych słowach wyraził powyższe Albert Schweitzer: „Zasadniczą

rzeczą dla wszystkich etyk jest poszanowanie życia: właściwymi jest chronić i sprzyjać życiu, niszczyć i poniżać życie jest złym”.

Musimy nauczyć nasze dzieci myśleć o wszystkim dookoła z czcią. Wpajajmy im, iż nawet bezmyślne zerwanie kwiatka jest czymś złym, co nas bardzo zasmuca. Ukazujemy im piękno przyrody tkwiące w wielkiej różnorodności barw, kształtów, przystosowań, sposobów poruszania. Uczmy je, że w przyrodzie nie ma zwierząt i roślin brzydkich i ładnych, pożytecznych i szkodliwych. To my jesteśmy skłonni do oceniania, a jedynym kryterium wartościującym jest przydatność danego gatunku dla nas, nasze subiektywne odczucia. Warto przytoczyć jeszcze jedno zdanie Alberta Schweitzera: „Któż z nas może wiedzieć, jakie znaczenie ma inna istota żyjąca sama w sobie i we wszechświecie”.

Kolejną wartością ekologiczną jest odpowiedzialność. Nasza odpowiedzialność powinna obejmować nas samych, naszych najbliższych, innych ludzi, zwierzęta, rośliny, środowisko. Można sięgnąć jeszcze dalej i pomyśleć o przyszłych pokoleniach. Powinniśmy przyjąć taki styl życia, gospodarowania, aby pozostawić planetę w nie gorszym stanie, niż ją otrzymaliśmy. Im szerszy krąg będziemy umieli zatoczyć, tym nasze człowieczeństwo będzie pełniejsze. Jest to zdanie na całe życie, a najważniejszy moment do jego podjęcia to pierwsze lata życia, kiedy zaczynają się kształtować nasze nawyki. Gdy dziecko posadzi drzewo, czy rodzice spełniają jego marzenie i kupią mu psa, powinno zdawać sobie sprawę z odpowiedzialności, jaka na nie spada i decydować się na to, kiedy jest przekonane, iż jej podoła. Myśleć ekologicznie to znaczy być skłonny do współczucia, do odczuwania tak jak inni. Stawiamy dzieci jak najczęściej po drugiej stronie, w roli drzew, kwiatów czy zwierząt. Niech uczą się myśleć tak jak one, wyrażać ich myśli, pragnienie obawy. Zwierzęta i rośliny są wobec nas bezbronne, tak jak niemowlęta.

Nie można pominąć jeszcze jednej wartości, jaką jest umiar (powściągliwość). Żyjemy na planecie, która ma ograniczone zasoby i niemożliwe jest spełnienie wszystkich zachcianek. Jeżeli ja biorę od Przyrody więcej niż naprawdę potrzebuję, to ucierpi na tym ktoś inny. Powinniśmy zachować umiar i czerpać z naszej planety tylko tyle, ile jest nam niezbędne do zaspokojenia potrzeb życiowych.

Każdy krok w naszym życiu powinien być przemyślany i oceniony pod tym względem. Umiar rodzi się z przekonania, że najbardziej wartościowych rzeczy nie osiąga się za pieniądze. To, czego naprawdę potrzebujemy, to przyjaźń, miłość, wolność, poczucie bycia potrzebnym i docenianym.

Zmienić świat - zmienić siebie

W jaki sposób powyższe wartości, całościowy obraz świata przekazywać dzieciom? Jest już sporo materiałów zawierających różne zabawy, konkursy, pogadanki, wiersze, piosenki itp., które prezentują ekologiczny sposób myślenia, odczuwania i świetnie się sprawdzają w pracy z dziećmi. Wszystko to jednak będzie nieskuteczne, dopóki my sami się nie zmienimy. Głównie wartości ekoetyki muszą się wyrażać w działaniu, to najpierw my sami musimy zbudować swoje życie.

Jaka powinna być nasz reakcja na straszliwy stan środowiska, na ogarniające nas poczucie bezsilności, gdy widzimy degradację świata żywego? Odpowiedź jest jedna: Ty się zmień! Jeśli zmienisz swoje życie, oprzesz je na takich wartościach jak: poszanowanie dla życia, odpowiedzialność, współczucie i umiar, to Twój przykład będzie oddziaływał na ludzi i wielu z nich zacznie się zmieniać. Gdy my sami potrafimy żyć w zgodzie z Naturą z wymogami właściwie pojętej ekologii, jest duża szansa, że dzieci, które wychowujemy, staną się podobne.

Jak wychowywać ekologicznie?

Profesor J. Aleksandrowicz i humanista pisał: „Dobro to znaczy właściwy stosunek do świata i ludzi. Właściwy to znaczy taki, który jest korzystny nie tylko dla człowieka, ale i dla innych istot”.

Zapominamy w naszych szkołach, że sztuka, muzyka i inne duchowe doświadczenia są również ważnymi metodami poznania świata, jak czytanie i pisanie. Mając na względzie wartości ekologiczne, warto podkreślić fakt że mogą one być łatwo włączone do myślenia dzieci, właśnie przy wykorzystaniu różnych wyżej wymienionych form. Przedszkole wydaje się być pierwszą i ostatnią instytucją państwową, która stara się rozwijać zdolności tkwiące w prawej i lewej półkuli, a więc kształtować młodego człowieka w pełni i w sposób zrównoważony. Bardzo wiele pozostało do zrobienia, aby przedszkolne wychowanie odbywało się zgodnie z regułami właściwie pojętej ekologii.

3. Proekologiczna postawa personelu pedagogicznego.

Nauczyciel realizujący program ekologiczny to człowiek o wysokiej kulturze osobistej, pozytywnie nastawiony do środowiska, aktywnie uczestniczący w pracach na rzecz jej ochrony, własną postawą potwierdzający słuszność swojego działania. Nauczyciel- wychowawca to mistrz – przyjaciel dziecka, który mniej

naucza, a więcej dzieli się swoimi odczuciami jest uważny, skierowany na wychowanków, skupia ich uwagę, patrzy, doświadcza z nimi, a dopiero na końcu mówi.

Do zadań nauczyciela powinno więc należeć:

- podnoszenie wiedzy ekologicznej za pomocą literatury, prasy i programów telewizyjnych;
- uczestniczenie (w miarę możliwości) w spotkaniach i kursach doskonalących wiedzę i kulturę ekologiczną (np. klub Eko-oko)
- doskonalenie warsztatu pracy przez uczestniczenie w kursach nowości pedagogicznych (np. drama, pedagogika zabawy, muzykoterapia).
- nawiązanie współpracy z nauczycielami innych placówek przedszkolnych w celu wymiany doświadczeń;
- włączenie rodziców rytm życia klasy, przez zapraszanie ich do wspólnych zajęć, zabaw z dziećmi;
- projektowanie sytuacji edukacyjnych rozbudzających wewnętrzną motywację dziecka do twórczej aktywności zaspakajających jego potrzeby, uczących odpowiedzialności za podjęte decyzje;
- włączenie pracowników technicznych przedszkola do realizacji programu ekologicznego przez zainteresowanie ich tym zagadnieniem.

4. Proekologiczna współpraca z rodzicami

Założeniem ekologicznego programu współpracy z rodzicami jest podnoszenie kultury ekologicznej środowiska, integracja personelu, dzieci i rodziców w celu zadbania o środowisko, w którym żyją przez:

- zdobywanie i przekazywanie rodzicom informacji o stanie środowiska, w którym znajduje się placówka;
- zapoznanie rodziców z programem ekologicznym i celowością jego realizacji w przedszkolach, zachęcanie ich do współpracy;
- organizowanie tzw. „Dni Otwartych Przedszkola” w celu zapoznania rodziców z warunkami i metodami pracy nauczycieli;
- uczestniczenie rodziców w zajęciach, zabawach organizowanych w grupach;
- aktywna pomoc rodziców w rozwiązywaniu problemów grupy i przedszkola;
- założenie kącika literackich nowości ekologicznych, dostępnych zarówno dla personelu, jak i rodziców;
- otwarcie dla rodziców zbiorów biblioteki przedszkolnej.

5. Edukacja ekologiczna

Edukacja ekologiczna to świadomie zamierzona, celowa, planowa, systematyczna i stopniowa działalność nauczyciela (rodziców, opiekunów) wobec dzieci, przy ich pozytywnej motywacji i wielostopniowej działalności. Chodzi tutaj o ukształtowanie w dziecku postawy ekologicznej, która charakteryzuje się szeroką zdolnością percepcji wobec zjawisk przyrodniczych i społecznych.

E. i J. Frątczakowie określili swoiste zasady edukacji ekologicznej dzieci przedszkolnych, do których zaliczyli:

- zasada bezpiecznego kontaktu dziecka z obiektami i zjawiskami przyrodniczymi i społecznymi;
- zasada fazowości edukacji ekologicznej;
- zasada bioregionalizmu;
- zasada przeżywania piękna różnorodności przyrody;
- zasada odwróconej funkcji edukacji;
- zasada ekologicznego egocentryzmu utylitarne;
- zasada ekonomizacji egocentryzmu utylitarne;
- zasada kooperacji pozytywnej między ludźmi.

Autorzy wymieniają podstawowe formy i metody edukacji ekologicznej.

Formy obejmują:

- działalność nauczyciela z dziećmi w przedszkolu; zajęcia organizowane, dowolne, spacer, wycieczki, prace praktyczne;
- działalność rodziców z dziećmi lub samodzielną działalność dzieci a zwłaszcza spacer, wycieczki, prace praktyczno-hodowlane, uprawowe, zbieractwo i inne.

Do metod zaliczają i szczegółowo charakteryzują metodę obserwacji i doświadczeń (cechy, fazy obserwacji, podział doświadczenia ze względu na stopień trudności oraz czynności nauczyciela i dzieci).

Edukacja przyrodniczo-leśna w wychowaniu przedszkolnym

Edukację przyrodniczo-leśną należy rozpocząć, podobnie jak edukację w każdym innym zakresie, we wczesnym okresie życia człowieka. Wyróżniamy trzy wzajemnie powiązane ze sobą płaszczyzny, poziomy działań: kognitywny, emocjonalno-motywacyjny oraz behawioralny.

Działania pedagogiczne na poziomie kognitywnym zmierzają do:

- wzbogacenia wiadomości dzieci o ekosystemie leśnym – o obiektach, zjawiskach i procesach w nim zachodzących, różnych funkcjach lasu, pracy leśników, czynnikach destrukcyjnie oddziałujących na las, sposobach ochrony lasu
- kształtowania u dzieci przekonania o konieczności ochrony ekosystemów leśnych. Szukając uzasadnienia tej konieczności, możemy powołać się na dobro człowieka, a więc na korzyści, jaki może on osiągnąć, gdy dba o środowisko naturalne. Możemy też i powinniśmy powołać się na dobro samej przyrody i ukazać, że troszcząc się o nią, przyczyniamy się do jej pełnego, harmonijnego rozwoju.

Działania pedagogiczne na poziomie emocjonalno-motywacyjnym zmierzają do ukształtowania tzw. uczyć wyższych: estetycznych, społ.-moralnych i poznawczych, których obiektem jest świat przyrody. Zaliczymy do nich m.in. uczucie zachwyty nad pięknem przyrody, uczucie radości wywołane obcowaniem z nią i poznawaniem jej, uczucie sympatii i miłości. Uczucia, jakie powstają u dzieci w trakcie pobytu na łonie przyrody i poznawania jej, stanowią niezmiernie

ważny czynnik motywujący dzieci do głębszego jej poznania. Głębsze poznanie prowadzi do lepszego jej zrozumienia oraz silniejszego przekonania o konieczności chronienia jej. Na trzecim - behawioralnym poziomie edukacji przyrodniczo-leśnej dążymy do pobudzenia u dzieci względnie trwałej tendencji do podejmowania działań przyjaznych przyrodzie.

Dla rozwoju psychicznego dziecka przyroda jest nieocenionym wychowawcą i nauczycielem. To właśnie nieocenione zjawiska przyrodnicze wywołują u dzieci pasję poznawczą i badawczą. To kontakt z przyrodą pobudza jego zainteresowania światem ożywionym i nieożywionym, ćwiczy spostrzegawczość, uwagę, wyrabia zmysł obserwacyjny, rozwija sprawność myślenia i mowy.

Ale nie tylko w dziedzinie poznawczej widać drogocenny wpływ przyrody na dzieci. Obcując z przyrodą dzieci rozwijają w sobie poczucie piękna, wrażliwość artystyczną, dzięki której doznaje wielu radosnych, a zarazem subtelnych wrażeń i przeżyć.

Aby jednak uzyskać pozytywne rezultaty z kontaktów dzieci z przyrodą, muszą nad tym czuwać dorośli i umiejętnie nimi kierować. To od dorosłych w dużej mierze zależy, czy dzieci będą wzrastać w poczuciu szacunku i podziwu dla piękna przyrody, czy też staną się wandalami niszczącymi ją.

Dlatego przez kontakt z otoczeniem przyrodniczym można wszechstronnie wychowywać dzieci w przedszkolu. Wychowywać to znaczy w różnej mierze rozwijać umysłowo i emocjonalnie, uwrażliwiać i budzić potrzeby estetyczne i społeczne, wyrabiać fizyczną sprawność i kształcić umiejętności. I tylko w atmosferze żywej wrażliwości na zjawiska przyrody, osobistego udziału w pracach, zadaniach, obserwacjach przyrodniczych i uczuciowego związania z tymi sprawami może wszystko to osiągnąć. Doświadczenia w kontaktach z przyrodą wywołują u dzieci aktywność twórczą, werbalną, plastyczno-konstrukcyjną i muzyczną.

Literatura:

- „Edukacja przyrodniczo-leśna w wychowaniu przedszkolnym” – N. Kowalik-Olubińska – Edukacja Ekologiczna
- „Na ratunek Ziemi” – L. Schwartz, wyd. Astrum, Wrocław 1993
- Ekologia w przedszkolu – G. Kutylowska
- „Ekologia i ochrona środowiska dla dzieci w wieku przedszkolnym” – J. Frątczak, Stowarzyszenie zdrowy człowiek w Warszawie, 1993
- „Wychowanie ekologiczne w przedszkolu” – P. Skubała – „Wychowanie w przedszkolu 1996
- „Kształtowanie świadomości ekologicznej w przedszkolu – Wychowanie w przedszkolu 4/93

Bożena Dzierkacz
strona internetowa Platformy Edukacyjnej

Metoda projektu na lekcjach języka polskiego

– ujęcie teoretyczne

Odkąd w polskiej edukacji na nowo postawiono na aktywizujące ucznia metody nauczania, chcąc wyjść choć odrobinę ze skostniałego modelu pruskiego, uczeń zaczął przejmować większą odpowiedzialność za swój proces uczenia się. Dużym plusem i bardzo pomocny jest szeroki wybór metod, które każdy nauczyciel samodzielnie może dopasować do możliwości, zaangażowania uczniów, do ich poziomu.

Chyba już nikt uczestniczący w edukacji nie ma wątpliwości dotyczących korzyści, jakie płyną z aktywizowania ucznia – praca w zespole, wyrażanie własnego zdania, forsowanie i obrona własnego stanowiska, wystąpienia publiczne to tylko te umiejętności, które ćwiczy się najczęściej i dlatego jako pierwsze przychodzą do głowy.

Jedną z najciekawszych, ale też najskuteczniejszych jest metoda projektu. Łączy w sobie korzystanie z wiedzy pochodzącej z różnych dziedzin i szlifowanie przeróżnych umiejętności.

Trochę historii

Metoda projektu ma długą tradycję. Przecież już podobno Konfucjusz mówił: „Powiedz mi, a zapomnę, pokaż mi, a zapamiętam, pozwól mi zrobić, a zrozumiem.”, zwracając uwagę na wymiar praktyczny uczenia się.

Na początku XX wieku na dobre zagościła w pedagogicznej literaturze amerykańskiej i kładła ogromny nacisk na wytwórczość, samodzielne wykonywanie konkretnego produktu, zwłaszcza w szkolnictwie zawodowym. O przebudowę szkoły tak, by opierała się na działaniu, apelował John Dewey, który w swym rozumieniu pedagogiki podkreślał, że nic lepiej nie wspiera rozwoju dziecka niż uczenie się poprzez rozwiązywanie problemów. Wiedzę teoretyczną uczniowie przyswajali niejako przy okazji.

Przez lata powstało mnóstwo dzieł, również po Polsku, które konkretnie, w oparciu o przeprowadzone badania pokazują, jak skuteczna jest praca według strategii działania.

Główne założenia

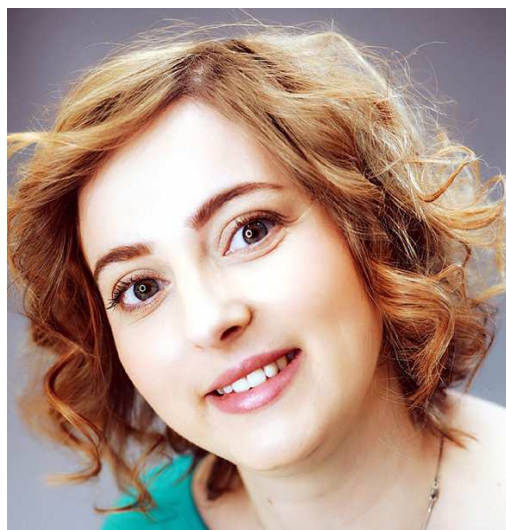
U podstaw pracy metodą projektu leżą, moim zdaniem, dwie podstawowe wartości. Ciekawość i zaangażowanie. Ciekawość. Jeśli uczeń zainteresuje się zagadnieniem (jest na to spora szansa, jeśli pozostawi mu się pole do własnych poszukiwań

Katarzyna Chabowska

Absolwentka filologii polskiej na Uniwersytecie Szczecińskim, od ponad 15 lat nauczycielka języka polskiego. Wiele lat pracowała w szczecińskich gimnazjach, ostatni czas to Wrocław i szkoła podstawowa.

Poetka związana ze szczecińskim Związkiem Literatów Polskich. Wydała trzy tomy poetyckie: *rozbłąski posenne* (2013), *pod naskórkiem codzienności* (2015) oraz *horyzonty samotności* (2018).

i dokonywania wyborów, interpretacji tematu), to wiedza, którą zdobędzie podczas realizacji i wyszukiwania informacji, umiejętności, które będzie ćwiczył, zostaną z nim na długo. Druga rzecz - zaangażowanie. Kiedy uczeń włoży wysiłek i poświęci czas na działanie, ma szansę wyciągnąć samodzielnie różnorodne wnioski i dowiedzieć się czegoś również o sobie samym.

Uczeń zapamięta przeróżne treści, kiedy samodzielnie coś wykona, zaprojektuje, odegra. Istotną rolę odgrywa również moment prezentowania projektu. Uczniowie mają szansę opowiedzieć o koncepcji, pomysły, a także o samym procesie, o drodze, którą przeszli, wnioskach jakie im się nasunęły. Mają też okazję opowiedzieć o emocjach, które im towarzyszyły – co im się podobało, co zaskoczyło, co sprawiło największą trudność.

Wystąpienie przed grupą kolegów to ćwiczenie dodatkowej umiejętności – wystąpienie publicznych. Odpowiadanie na pytania bez przygotowania też jest cennym doświadczeniem i wiele może powiedzieć o samym uczniu.

Co podpowiada wieloletnie doświadczenie?

Najbardziej wartościowe wydają się być projekty grupowe, podczas których uczniowie mają szansę szlifować dodatkowo umiejętności społeczne. Działanie w pojedynkę wzmacnia z kolei takie cechy jak odpowiedzialność, właściwa organizacja pracy i zaufanie do samego siebie. Na lekcjach języka polskiego wybieram jedno i drugie. Ważne, by postawić na samodzielność w zakresie doprecyzowywania tematu projektu, jego rozumienia. Współtworzenie wzmacnia zaangażowanie. Uczeń jest najważniejszy. Ważne są również jego osobiste poszukiwania i twórcze realizacje. Nauczyciel w tym procesie przyjmuje zdecydowanie rolę pomocnika.

Projekty mogą być krótkie – angażujące tylko na chwilę, o małym stopniu skomplikowania. Mogą też być pracochłonne i wymagające poświęcenia wielu

godzin - realizowane na przykład przez cały semestr. Wykorzystuję jedno i drugie, choć te drugie przynoszą zdecydowanie ciekawsze efekty i moim uczniom – jak sami mówią - dają więcej satysfakcji i radości.

Warto zwrócić uwagę na specyfikę projektów edukacyjnych na lekcjach języka polskiego. Różnią się one od tych realizowanych w ramach działań na przedmiotach ścisłych. Prace na lekcjach polskiego mają bardziej twórczy charakter. Uczniowie mogą dać się ponieść swojej kreatywności i twórczej ekspresji, tu nie ma właściwych odpowiedzi i rozwiązań, wszystkie są warte uwagi.

Osobne zagadnienie wobec tego stanowić będzie ocenianie takiego projektu. Oprócz oczywiście skupianie się na procesie – on zdaje się być najistotniejszy – warto zwrócić, moim zdaniem, uwagę na zaangażowanie i emocje. Sam wytwór końcowy, a może być naprawdę różny – album, plakat, folder, makieta, prezentacja multimedialna, strona internetowa, film, piosenka, gra planszowa, wystawa, inscenizacja i wiele, wiele innych, choć nie sposób go pominąć, stanowi przy ocenie kryterium drugorzędne. Ważniejsze dla mnie jest to, w jaki sposób uczeń prezentuje swoje dzieło, jakie emocje towarzyszyły mu podczas pracy.

Na lekcjach zdalnych

Lekcje online otworzyły cały szereg nowych możliwości zarówno w zakresie przygotowania projektu, pracy nad nim, jak i sposobów prezentacji. Dużo częściej uczniowie korzystają z nowoczesnych technologii, które służą im nie tylko do wyszukiwania informacji. W przyspieszonym tempie uczniowie, nawet ci najmłodsi, opanowali posługiwanie się programami graficznymi, tymi do montażu dźwięku czy filmów. Coraz bardziej zaawansowane technologicznie i jednocześnie zaskakujące stały się realizacje projektów.

Najbardziej niewątpliwie ucierpiała praca w zespole, uczniowie chętniej pracują w pojedynkę. Jednak z pomocą różnych aplikacji i praca w grupach jest możliwa, ale niewątpliwie wymaga więcej wysiłku.

Na zakończenie

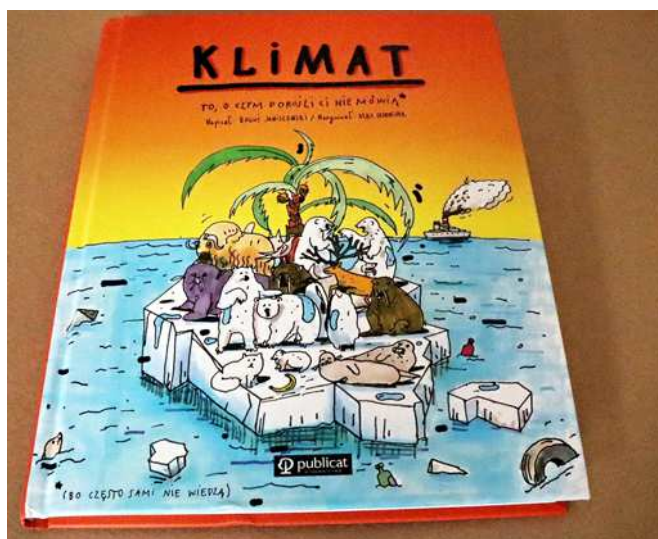
Przez moment w historii polskiej edukacji projekt edukacyjny był obowiązkowy. W nieistniejących już gimnazjach uczniowie realizowali przynajmniej jeden taki projekt z dowolnego zakresu tematycznego. Wynikało to bezpośrednio z rozporządzenia. W moim odbiorze taka forma realizacji sprawiała, że zarówno nauczyciel – opiekun jak i uczniowie - uczestnicy projektu przede wszystkim tonęli wręcz w ogromnej ilości dokumentów, które przy okazji trzeba było stworzyć, by zapisać każdy etap. Sama praca nad zagadnieniami, jakie obejmował projekt, często schodziła na dalszy plan, byle „w papierach się zgadzało”. Zdecydowanie wolę traktować projekt bardziej swobodnie, nie jako obowiązek, ale pomoc w realizacji podstawy programowej i przede wszystkim twórcze rozwijanie uczniów i ich zainteresowań.

O konkretnych wykorzystaniach metody projektu i uczniowskich realizacjach następnym razem...

RELAKS Z KSIĄŻKĄ

Luty 2021

Nie jest dobrze. Mamy mało czasu... Trzeba działać! Trzeba uświadamiać! Trzeba czytać. Trzeba edukować. Dzieci, młodzież, dorosłych. Im więcej będziemy o tym mówić, tym większa szansa na zmiany. Zmiany, które poprawią sytuację naszej Planety.

Najnowsza książka Bogusia Janiszewskiego z ilustracjami Maxa Skorwidera z serii „To, o czym dorośli Ci nie mówią” (inne ważne tytuły: *Ekonomia, Polityka, Mózg, Kosmos, Sztuczna Inteligencja*) porusza zagadnienia związane z kryzysem klimatycznym. „Co jest nie tak z człowiekiem, że niszczy własną Planetę?” – zastanawiają się Autorzy.

Opowieść rozpoczyna się od objaśnienia, skąd się wzięło życie. Czytelnik dowiaduje się, skąd bierze się tlen, a skąd dwutlenek węgla; co to jest atmosfera, co się aktualnie z nią dzieje oraz czy człowiek zawsze tak mieszał w naturze.

Poznajemy sposoby, w jaki pozyskuje się energię (węgiel, ropa), oraz skutki zwiększenia poziomu dwutlenku węgla w atmosferze. Przeczytamy o nowych pomysłach na produkcję energii i o tym, które z nich dają efekty. Sprawdzimy także, co z kryzysem robią państwa i organizacje międzynarodowe, a co może zrobić każdy z nas.

„Sprawy z kryzysem klimatycznym zaszły już tak daleko, że nie da się zrobić jednej rzeczy i pozamiatane. Trzeba całego planu działania i robienie wielu różnych rzeczy jednocześnie. Tylko wtedy kryzys może da się powstrzymać. Ten plan wymaga współpracy, której ludzkość nie znała. Muszą dogadać się ze sobą państwa. To jest zadanie dla rządów, ale też dla każdego pojedynczego mieszkańca planety. To jest zadanie także dla Ciebie” – piszą Autorzy.

Forma książki z pewnością przemówi do młodego czytelnika, a i dorośli nie będą się nudzić. Mnóstwo tu dowcipnych komentarzy, określeń, nawiązań do codziennego życia i wydarzeń na świecie. Wszystko okraszone dowcipną kreską Maxa Skorwidera.

Szczerze polecam! Takich książek nie powinno zabraknąć na domowych i szkolnych półkach.

Monika Wilczyńska
SzczecinCzyta.pl

Nauczyciel z pasją

Od zajęć tańca etnicznego do książki

Justyna Kozłowska

– choreograf, instruktor rekreacji ruchowej fitness, arteterapeuta z wieloletnim doświadczeniem w pracy z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi. Absolwentka Akademii Rolniczej w Szczecinie w zakresie Ochrony Roślin i Środowiska.

Edukację taneczną rozpoczęła w Pałacu Młodzieży w zespole tanecznym „Rytm” pod kierunkiem p. Mirosławy Beyer, a później Małgorzaty Olkowskiej.

Interesuje ją taniec wraz z kulturą i specyfiką krajów, z których pochodzi. Prawdziwą pasją stał się dla niej taniec afrykański, orientalny, hawajskie hula. Tańczy też flamenco. Swoją wiedzę w dziedzinie tańców etnicznych pogłębia w oparciu o współpracę z wyjątkowymi ludźmi, muzykami, choreografami, tancerzami z całego Świata. Od lat fascynuje ją wykorzystanie tańców, śpiewu i muzyki etnicznej w kontekście choreoterapii i pracy z ludźmi o różnym stopniu niepełnosprawności ruchowej i intelektualnej. Nieodłącznym elementem jej pracy są podróże. Uczestniczy w Międzynarodowych Warsztatach Tańca wprost u źródeł (Afryka Zachodnia – Senegal, Gambia, Gwinea, Kraje Orientu i inne).

PRACOWNIA TAŃCA ETNICZNEGO pod kierunkiem Justyny Kozłowskiej jest wielopokoleniowa i zajmuje się tańcami charakterystycznymi dla różnych rejonów Świata, głównie Afryki, Hawajów, Krajów Orientu, Hiszpanii. Jest nieodzownie związana z muzyką etniczną i charakterystycznymi dla niej instrumentami. Przygotowuje tematyczne widowiska taneczno-muzyczne, którym towarzyszą wystawy pracy twórczej uzupełniające charakter danego wydarzenia. Dzięki temu widownia poznaje nie tylko tańce, pieśni, ale również kulturę, sztukę i rękodzieło ciekawych, często bardzo odległych miejsc na Ziemi. W Pracowni Tańca Etnicznego słońce świeci przez cały rok i często można usłyszeć szum morza czy oceanu. Tu podziwia się piękno natury, a także przypomina, że wszyscy jesteśmy częścią fascynującego Świata.

„BYĆ CZĘŚCIĄ FASCYNUJĄCEGO ŚWIATA”

Justyny Kozłowskiej to zbiór postów do zajęć internetowych, przygotowanych przez autorkę w czasie pandemii dla swoich uczestniczek z Pracowni Tańca Etnicznego Pałacu Młodzieży w Szczecinie.

Teksty wydane w formie książki stanowią niezwykle materiał, pełen ciekawostek, opisów i przemyśleń dotyczących pobytu w Afryce Zachodniej. Jednocześnie w każdym z nich zawarte jest pewne przesłanie. Dowiemy się, że warto dbać o otaczającą nas przyrodę, a także obserwować, poznawać i doceniać jej bogactwo naturalne. Zdjęcia w dużej części wykonane przez samą autorkę są barwnym dopełnieniem całości. Czytając i oglądając, przez moment stajemy się uczestnikami niezwyklej, afrykańskiej przygody.

To właśnie podróże są nieodzownym elementem zdobywania przez nauczycielkę etnicznej wiedzy i tanecznych umiejętności. Pobytu w Afryce Zachodniej (Gambia, Senegal, Gwinea) były inspiracją do stworzenia tej publikacji.

Fotoreportaż str. 2

Szczeciński Program Edukacji Wodnej
i Żeglarskiej „Morze przygody
– z wiatrem w żaglach”

Remont „Zawiszy Czarnej” na ostatniej prostej

08.02.2021 •ródło: gdynia.pl

Największy od 20 lat remont „Zawiszy Czarnej” dobiega końca. Trwają ostatnie prace na pokładzie tego największego żaglowca skautowego na świecie, i ikony polskiej kultury marynistycznej. Dzięki temu zostanie utrzymana klasa jednostki. Jeśli sytuacja epidemiczna pozwoli, pierwszy rejs żaglowca odbędzie się już w marcu 2021.

„Zawisza Czarny” to pływająca wizytówka naszego kraju. Od 1962 roku przemierza morza i oceany pod harcerską banderą. W swojej historii odbył m.in. rejs dookoła świata i kilkakrotnie opłynął przylądek Horn. A już niedługo będzie można go zobaczyć w nowej odsłonie. W październiku ubiegłego roku rozpoczął się największy od 20 lat remont żaglowca. Jest on niezbędny, aby jednostka mogła kontynuować morskie przygody.

Najpierw żaglowiec trafił na dok szczecińskiej stoczni Marco Service, gdzie przeprowadzono badania stanu poszycia kadłuba, aby sprawdzić, w jakiej kondycji jest jednostka. Odbyły się pomiary i testy związane z przeglądem klasowym. Wymieniono też część ścianki działowej między pentrą a mesą i wyremontowano magazyn. Ponadto przeprowadzono także prace kadłubowe - m.in. piaskowanie i malowanie. Remont w stoczni zakończył się pod koniec listopada i wtedy też „Zawisza Czarny” wrócił do Gdyni.

To jednak nie oznaczało końca prac. Na przełomie listopada i grudnia rozpoczęły się działania wewnątrz żaglowca. Trzeba było wymienić kable i rury, a to oznaczało rozebranie dużej części wyposażenia jednostki. – *W ramach remontu wymontowano też stare agregaty prądotwórcze, a właśnie instalowane są nowe. Trwają również prace modernizacyjne głównej tablicy rozdzielczej oraz instalacji elektrycznej statku, a także serwis bloków i bombów. Gdy tylko pozwolą na to warunki atmosferyczne, zostaną wymienione liny. Powoli kończą się również prace wykończeniowe we wnętrzach, które trzeba było rozebrać na czas remontu – ściany w kuchni są już wstawione, kafle do łazienki czekają na ułożenie. Pozostały jeszcze ostatnie szlify kubryku, a ponadto czekamy na sprzęt do kuchni* – mówi Weronika Nadzikiewicz z Centrum Wychowania Morskiego ZHP w Gdyni.

Remont żaglowca ma się zakończyć w marcu. Wtedy też planowany jest pierwszy rejs - oczywiście, o ile pozwoli na to sytuacja epidemiczna. Sezon morskich wypraw „Zawiszy Czarnego”, według założeń, ma się rozpocząć 20 marca od rejsu „100 godzin na żaglowcu”. Fundacja Harcerstwa Centrum Wychowania Morskiego ZHP w Gdyni, która jest armatorem jednostki, zaplanowała na ten rok całą serię rejsów komercyjnych na „Zawiszy Czarnym”. Zgłosić może się każdy, kto chce nauczyć się podstaw żeglarstwa i przeżyćorską przygodę. Pełna lista wypraw jest dostępna na stronie **rejsyzawiszaczarny.pl**. Terminy mogą się zmienić ze względu na trwającą pandemię.

Remont wsparła zbiórka. Koszt remontu żaglowca to ponad milion złotych. Fundacja Harcerstwa Centrum Wychowania Morskiego ZHP w Gdyni w dużej części pokrywa go z własnych środków. Jednak to dla niej ogromny wydatek. Dlatego zorganizowała internetową zbiórkę na portalu zrzutka.pl. Zakończyła się ona w styczniu. Dzięki hojności darczyńców udało się zebrać 65 tysięcy złotych. – To dla nas ważne wsparcie. Dziękujemy wszystkim, którzy wzięli udział w zbiórce. Taka pomoc jest nie do przecenienia – mówi Nadzikiewicz.

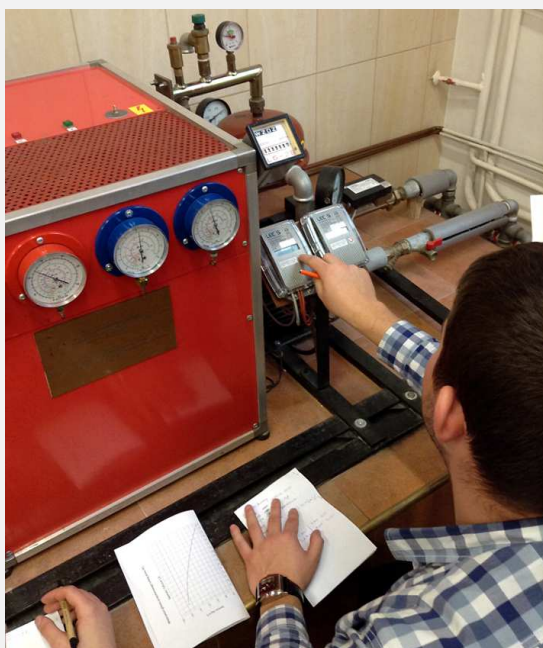
Zdjęcie: Wiesław Seidler

Rejsy na „Zawiszy Czarnym”

* – rejsy organizowane przez Fundację Harcerstwa CWM ZHP z otwartymi zapisami.

Nazwa rejsu	Termin rejsu	Trasa rejsu	Kapitan
Rejs Takłowniczy *	20–25.02.2021	Gdynia–Gdynia	
100 Godzin Na Żaglowcu I *	20–27.03.2021	Gdynia–Gdynia	
Rejs Oficerski *	27.03–01.04.2021	Gdynia–Gdynia	Tomasz Kosiewicz
100 godzin na żaglowcu II *	17–24.04.2021	Gdynia–Gdynia	
Bałtyk Leniwie *	20–26.06.2021	Gdynia–Kołobrzeg	Grzegorz Studziźba
Bornholm na Zawiszy *	03–08.08.2021	Szczecin–Gdynia	Tomasz Kulawik
Rejs Wikingów *	08–15.08.2021	Gdynia–Gdynia	Tomasz Kulawik
Wyspy Bałtyku *	15–21.08.2021	Gdynia–Gdynia	Tomasz Kulawik
100 Godzin na Żaglowcu III *	28.08–04.09.2021	Gdynia–Gdynia	
100 Godzin Na Żaglowcu IV *	23–30.10.2021	Gdynia–Gdynia	
Rejs Listopadowy *	03–06.11.2021	Gdynia–Gdynia	
Bałtycki Rejs Zimowy *	11–15.12.2021	Gdynia–Gdynia	
Rejs z BŚP *	17–23.12.2021	Gdynia–Gdynia	Rejs z BŚP *

Technikum Kształtowania Środowiska

Uczniowie przyszłości

